

God 3 – Gods naam & in Gods naam

God kreeg van de mens trouwens heel veel verschillende **namen**, afhankelijk van waar verschillende mensensoorten inmiddels op aarde leefden en hoe zij de godheid en de Natuur beleefden. Voor het gemak concentreer ik me hier op het godsbeeld zoals dat zich als het ware ontwikkelde vanuit de Hebreeën naar de christenen, joden en moslims, en zoals wij het herkenden middels de namen God of Allah.

Niettemin, God zou zich zo'n 1200 jaar voor Christus aan Mozes hebben geopenbaard met de mystieke cryptische naam *Ik ben, die ik ben* (Exodus 3:14). Dit sluit in dat Hij tegelijk evenzeer levend is als verborgen, ongrijpbaar, of uiteindelijk niet te begrijpen, misschien ook evenzeer transcendent als immanent.

Ik vind dit eigenlijk wel mooi, bedenk ik nu, en zou het best ook op mezelf willen betrekken. Ik hoop zelfs dat iemand mij eerdaags eens per ongeluk die wezensvraag stelt.

Hoe heet jij? Of ik bedoel: Wie ben jij?

Ik ben, die ik ben, zeg ik dan.

Met andere woorden: ik val lekker buiten elke orde van tijd en (sociale) ruimte. En toch, of beter 'dus': onderschat me niet! Heerlijk! (Wel een beetje ego, maar ach.)

Maar goed, deze zogeheten naam werd in de Hebreeuwse Bijbel (de Tenach) weergegeven middels de onuitsprekelijke letters JHWH, welke in het Nederlands en in het Oude Testament later werden vertaald met Jahweh en uiteindelijk meestal vervangen werd door HEER.

Het blijft, zo tussendoor, voor mij een intrigerende vraag hoe het Mozes-verhaal in tijd (1200 voor Christus) lijkt samen te vallen met Zarathustra's filosofieën aangaande monotheïsme. God die zijn uiteindelijke naam openbaart aan Mozes en Zarathustra die in diezelfde tijd na een visioen van God een godsdienst sticht die de aanzet zal zijn van een eerste monotheïsme, weliswaar een dualistisch monotheïsme, maar dat is het christendom in essentie ook. De christelijke/Hebreeuwse profeten of scribenten van het Oude Testament hebben Zarathustra mogelijk grondig tot zich genomen. Ook Mozes, namens God, verafschuwde afgoderij en eiste van zijn volk de uitsluitende aanbidding van die ene God, die zich zojuist aan hem openbaard had.

Hoe dan ook, God fabriceerde, zoals bekend, op een paar goede dagen de godsganse Natuur, zegt de Bijbel; het universum en meteen ook maar de aarde tot en met de mens, welke laatste je dan logischerwijs ook tot de oorspronkelijke Natuur mag rekenen. Tussen haakjes, om het geheel van wereldwijde religies, oerreligies en mythologieën (waaruit religies meestal voortkomen) niet te zeer te laten interfereren met de vertelling, houd ik het voorlopig goeddeels bij de Bijbel, al had ik best graag iets meer over onder andere de *Dreamtime* van de Australische Aboriginals onderzocht en er hier tussenin 'gefoeteld'. Maar beschouw de keuze voor het bijbelverhaal dan maar als algemeen exemplarisch voor de wereldreligies, al zal elke 'religieus' dit acuut en met uiterste hoon bestrijden. Het zij zo. *In der Beschränkung zeigt sich ... Gott weiss.*

Overigens, als ik me goed herinner, bestaat er een boek

met de titel: *Zóveel godsdiensten voor die ene God*. Dat zou je alleen al vanwege de titel iedereen aanraden te lezen, al vrees ik dat het boek toch iets minder leuk is dan de titel doet vermoeden, wellicht omdat alle 'religiozen' graag hun eigen god aan hun eigen zijde hebben. Zodoende zal het boek ongetwijfeld bij De Slegte zijn beland.

Dus Hij maakte in z'n eentje ook de complete aardse Natuur: het licht, de duisternis, het verwulfsel, de getijden, het water, het land, het groen, de sterren, de sterren als astrologische bakens, de zon, de maan, de dag, de nacht, de fauna in water, in lucht en op het land, de procreatie van soorten fauna en flora. Hij trok het stof uit de ruimte van het heelal en bouwde er de aarde en het leven op aarde mee. Dat stof heet, zo weten we nu: *koolstof, waterstof, zuurstof, stikstof, zwavel en fosfor*. Vooral het laatste, fosfor, zou onmisbaar zijn voor leven op aarde, onder andere omdat het mede DNA en RNA vormt en middels de celmembranen en mitochondriën tot op celniveau de energievoorziening voor groei en ontwikkeling voedt. Dit had ik al eens vermeld, maar ik herhaal het graag. (Kleine toevoeging: het licht is bijna vierhonderdduizend jaar na onze kenmerklijke oerknal pas ontstaan; gravitatie was er meteen, weliswaar uiterst zwak, maar daarover zegt de bijbelse Genesis natuurlijk nog niks.)

Met het beginsel van procreatie 'maakte' Hij, God dus, onwillekeurig ook het fenomeen Evolutie, welk toevallig niet zonder selectiedruk kan plaatsvinden. Dat wil zeggen dat alleen de soortexemplaren met de juiste genen om zich aan te passen aan gedurende de tijden mogelijk veranderende omstandigheden, de gelegenheid krijgen die genen

effectief door te geven aan de volgende generaties; waarbij zo nodig genetische mutaties juist dóór die omstandigheden zijn inbegrepen. Maar ‘maakte’ God ook de natuurwetten? En moesten die dan absoluut zijn, onveranderlijk? Of kon het zijn dat natuurwetten onder toevallige omstandigheden eveneens evolueren? (Lees: Thomas Hertog, *On the Origin of Time.*)

Het zag er in ieder geval allemaal goed uit en God voelde zich nogal senang. Maar ja, eigenlijk moest er iemand als Hijzelf toch tussen gezet worden, iemand die voor Hem de boel een beetje in de gaten zou houden en regelen: een manager, zeg maar.

En natuurlijk, een **manager** of voor mijn part bestuurder die het hart op de juiste plaats heeft en beschikt over afdoende ter zake kundige kennis, is overal gewenst, zelfs op aarde. Ik herhaal echter, God wilde iemand als Hijzelf. En als ik eerlijk ben, wijst dat toch ook op iets als **ijdelheid**. Want zelfs, of juist als je in je eentje zo’n megaschepping eventjes voor mekaar hebt gekregen, treed je een paar stappen terug in bescheiden stilte, zou ik zeggen. Grootshheid hoef je niet van niemand bevestigd te zien; die is er dan, want die wás er en zal zich vanzelf met terugwerkende kracht uitwijzen. Maar de huidige tijd toont aan dat de kennelijke omkeerbaarheid van verhoudingen eindeloos is. Ik bedoel, Gods wens van een representant naar eigen beeld en gelijkenis, kan uiteindelijk weer een vorm van *wish fulfilment* van diezelfde representant zijn. Ik bedoel dat een dergelijke representant zich bijna onvermijdelijk God gaat wanen, de god die hij zelf heeft vormgege-

ven, want uiteindelijk ligt ook hier de kwestie van omkeerbaarheid. Dan is er het begin van de cirkel gemaakt; de cirkel die tot niets leidt, of misschien wel tot Niets.

God trok de eerste mens regelrecht uit de uit stof gevormde klei en animeerde hem via de neus met zijn goddelijke CO₂. Zijn huidskleur, zo wordt ons verteld, was van oorsprong ook rood-bruin, zoals de aarde daarginder. Dat 'daarginder' zou ik dus localiseren in Oost-Afrika, in de archeologisch zo betekenisvolle Slenk. Volgens de Bijbel echter kom je meer uit ergens *East of Eden*. In de Bijbel is de tijdrekening, om te beginnen, verre van eenduidig en mogelijk gingen de scribenten (alias profeten) van het Oude Testament uit van overgeleverde wetenswaardigheden omtrent de eerste sapiensmensen die vanuit Oost-Afrika verschenen in het Midden-Oosten van de Tigris en de Eufraat: *De Vruchtbare Sikkal*. Ik moet zelf trouwens in dit verband van het 'uit de klei trekken' dan altijd onwillekeurig denken aan *The Lord of the Rings* waarin de gevallen wizard Saruman een grootschalige machinerie heeft ontwikkeld om in een handomdraai *orcs*, een soort ontaarde mensmutante krijgsgedochten, uit de klei te trekken. Heel mooi verfilmd ook. Met enige doorgevoerde verbeelding, kun je dit laatste ook als een profetische metafoor zien van wat Poetin momenteel doet met de recrutering, de inzet en de 'status' van Russische soldaten.

Niettemin, toen God de eerste mens uit de klei trok, was de bedoeling op zich natuurlijk goed. Hij ging niet bij voorbaat al een stelletje krijgers, barbaren of levende vechtmachines scheppen. En toch, máár toch..., waarom

moest dat naar eigen beeld en gelijkenis zijn? Dat is toch weer zoiets als een kunstschilder(es) die zichzelf steeds als model neemt: van voren, van achteren, van opzij (van de goede kant), van onder en van boven. Projecteerde God zich in ons of projecteren wij ons middels de Bijbel in God?

Wat ik ondertussen niet moet vergeten met dit kort scheppingsverslag, is dat God ons meteen ook ogen gaf waarmee wij, naarmate onze grote hersenen synchroon met onze taal groeiden, steeds bewuster de wereld om ons heen niet alleen konden zien maar vooral ook kleuren; en niet slechts kleuren benoemen, namen geven, maar vooral ook in onze ziel opnemen. Met onze bewuste ogen kleuren we de natuur om ons heen, ons gelaat, onze haren, ogen, kleren, het huis waarin we wonen, ons straatbeeld, de bloesem, het gras, de vergezichten, de velden, de zee, de bergen, de schakeringen van ons gemoed, en we hebben daarvoor het hele zonnenspectrum ter beschikking. Zwart-witfoto's en documentaire films uit vroeger tijden gaan pas werkelijk leven als we ze met de kennis en techniek van nu opnieuw inkleuren. Als wij 'hier' in het westen aan oosterse culturen denken, bijvoorbeeld die van voorbij de Balkan of het vroegere IJzeren Gordijn, of als we nu anno 2024/25 aan Rusland denken, doen wij dat doorgaans in grauwe grijstinten, of op zijn best in sepia. Waarschijnlijk zou ons gevoel daaromtrent of onze affiniteit met dergelijke culturen anders zijn als we de kleurschakeringen kenden en vanuit ons gevoel konden begrijpen. Bewustzijn begint bij gevoel. Het zonnenspectrum, kortom, kleurt en verwarmt en verrijkt onze mensenziel, en bevrijdt en ver-

blijdt ons gemoed.

Als in een vroeg stadium bijvoorbeeld de kleurloze grauweheid van een persootje als deze op de foto door toevallig aanwezige zonnige, kleurrijke warmhartige volwassenen in zijn omgeving uit zijn ziel zou zijn verdreven, had ons dat heden ten dage heel wat zorgen en honderdduizenden doden en verminkten gescheeld. Met enige achterafkennis zie ik in het

fotootje reeds de potentie van een latere mogelijk uiterst destructieve misantrop. Het leven is compensatie.

Gods zelfintroductie ten aanzien van Mozes – *Ik ben, die ik ben* – zou je met wat fantasie eveneens als een verbinding van religie en Evolutie kunnen interpreteren, namelijk als een verwijzing naar de oorsprong van het *menselijk bewustzijn*, van de menselijke bewuste waarneming. Toch is dit wat vergezocht en het past niet binnen de bijbelse tijdlijn, waarin de mens bij schepping al gepresenteerd wordt als een bewust wezen. Bovendien is bijvoorbeeld het zelfbewustzijn van de mens nauwelijks een issue in de Bijbel, aangezien het in religie uiteindelijk gaat om overgave aan een onpeilbare overweldigende scheppende en ordenende kracht, welke wij God zijn gaan noemen.

Ik moet nu in één keer denken aan de Zuid-Afrikaanse **Ubuntu**-filosofie. Ubuntu betekent iets als *Ik ben, omdat wij*

zijn; met andere woorden, het herkennen en erkennen van elkaars menselijkheid en misschien wel elkaars unieke lotsverbondenheid binnen een groter onpeilbaar geheel. En misschien is dit op te vatten als een intrinsieke structuur en bestemming van onze aanwezigheid, van ons zijn: vanuit *Ik ben, die ik ben* naar *Ik ben omdat wij zijn*. Zelfverwerkelijking van de individuele mens (de ultieme piek van de Maslow-piramide, toch?) kan in tegenstelling tot wat Maslow dacht nooit 'bereikt' worden zonder de Ander. Wij realiseren ons slechts in en door de Ander. Zonder de Ander kun je ook geen Individu zijn. De levensparadox van de bewuste geest of ziel. Of iets anders geformuleerd: Prima om op zekere leeftijd je ego te ontdekken en vormen, maar je kunt er beter niet in blijven steken. Want per slot zijn wij door en in en met de Ander mens geworden, hebben wij taal gekregen en vanuit de toenemende overlevingsnoodzaak van communicatie hebben wij die taal kunnen doorontwikkelen en daarmee onze grote hersenen. En juist deze laatste, de grote hersenen, scheppen een bepaalde verantwoordelijkheid; een morele.

Over de eerder beschreven kleurloze menselijke grauwhed van met name de hedendaagse autocratieën: Of je nu religieus van aard bent of juist niet, het is een van onze taken om ons bewust te zijn dat wij, zoals ik aangaf, de wereld om ons heen en de op een of andere manier geschapen of ontstane schoonheid ervan in kleuren mogen waarnemen, en die kleuren mogen benoemen en beschrijven. Wie of wat niet in zekere mate beschikt over een dergelijk (zelf)bewustzijn en bewustzijn van de wereld om zich

heen, ontbeert het belang om als enkel wezen te overleven. Nooit mogen wij daarom meer toestaan dat bepaalde gedeformeerde menselijke wezens als een meneer Poetin, en vele vergelijkbare sujetten voor hem en tijdens hem, met onbeteugelbaar machtsdenken het in hun hoofd halen de kleur en daarmee het licht uit ons bestaan weg te trekken, er een grauwe cynische totalitaire dystopische deken van repressie en intimidatie en vernietiging overheen te gooien, ons alsnog met een 1984-decor in te sluiten en ons zelf uit te sluiten; nooit meer, in Gods naam!

Taal 3 – Dit zijn de namen (& Lilith)

Enfin, God gaf de mens als een van de eerste taken alle dieren en planten geschikte namen te verlenen en, naar ik aanneem, een lijstje te maken met zoiets als: *Dit zijn de namen*. Taalontwikkeling begint inderdaad met het nominatieve. Dat was in dit geval van de eerste mens al een hele opgave, waarbij achteraf bleek dat wat assistentie best welkom had kunnen zijn. Dus besloot God – enigszins als mosterd na de maaltijd, immers de namen voor alle dieren, planten en dingen waren al voorzien – uit de zwevende rib van de mens een wezen te boetseren, welk Hij à l'improviste het predicaat 'vrouw' verleende. Zodoende heette de mens die er al was, ineens 'man'. En eigenlijk bestond toen meteen dan maar het begrip geslacht, zoals dat ook van toepassing werd op vrijwel al de andere soorten flora en fauna. Want om kort te gaan, God had aan álle soorten, planten en dieren, inclusief de mens (m/v), de opdracht gegeven zich ongeremd te gaan vermenigvuldigen. Het idee van verschillende geslachten bleek dan inderdaad wel handig te zijn. Later, tussen haakjes, ontstond er zo hier en daar bij de soorten incidenteel wel iets als tweeslachtigheid, maar dan vooral meestal vanwege het evolutionaire gemak. En zo geschiedde dat vermenigvuldigen, mag je wel stellen, in het algemeen vooralsnog zonder gedoe en geslachtsverwarringen eromheen.

Neemt niet weg, als ik enigszins vrij interpreteer, dat er aan dat ongeremde bij de bijbelse mens in het prille begin echt wel sprake moet zijn geweest van inteelt en bijbehorende degeneratieve kenmerken. Wellicht ook dat juist